

tantadruj

priloga primorskih gledališč

slovensko stalno gledališče
teatro stabile sloveno

SNG
NOVA GORICA

Gledališče Koper
Teatro Capodistria

primorske novice

Primorski
dnevnik

Igor: "Mak, pa se boš ti znal obnašati,
če slučajno srečava kralja?"
Mak: "Ja seveda, lepo ga bom pozdravil."
Igor: "Ja? Kako pa boš to naredil?"
Mak: "Yo yo živjo kralj, kje si ti?"

Igor Štamulak, Jaka Ivanc: Z Igorjem po svetu - Anglija

Gledališče Koper, sezona 2022/2023

Simona Hamer o dramtizaciji novele *Zadnje gibalo*

Ko se v 24 urah prestopi meje spodobnih odnosov

Nekaj v zraku je predstava, s katero bo Slovensko stalno gledališče iz Trsta do 5. februarja na Malem odru prikazalo zanimive aspekte poetike tržaškega pisatelja in publicista Vladimirja Bartola. Osnova besedila je njegova novela *Zadnje gibalo*, zadnje poglavje zbirke *Al Araf* (1935), v kateri avtor v širokem slogovnem in vsebinskem razponu obravnava vprašanja človeka, živečega v negotovem času med svetovnjima vojnoma.

ROSSANA PALIAGA

Režiserka in scenografinja **Andelka Nikolić** je ohranila povezavo s časom dogajanja (trideseta leta prejšnjega stoletja), avtorica dramtizacije literarnega dela **Simona Hamer** pa je skozi lahkotni filter komično-sentimentalnega zapleta evidentirala še danes aktualne teme, kot so moč kapitala, nevroze pred izgubo socialnega statusa, zloraba hierarhičnih odnosov na delovnem mestu, prekariat. V pogovoru z njo smo odkrili ozadje razmerij zakoncev Antona in Ilonke Jedliček, poslovnega svetovalca Leopolda Stieglitzja in tajnice Vere (v prestavi igralci **Primož Forte** in **Nikla Petruška Panizon**, **Jernej Čampelj** in **Sara Gorše**).

• **V katerih elementih ste prepoznali dramski potencial novele *Zadnje gibalo*?**

“Uprizarjanje Bartolove kratke proze je bila ideja režiserke Andelke Nikolić in na začetku sva celo razmišljali o združitvi več zgodb iz zbirke *Al Araf*, ker sva se bali, da ena takšna pisarniško-zakonska štorjica ne bo dovolj za uprizoritev. Po temeljitejšem razmisleku pa se je izkazalo, da *Zadnje gibalo* ponuja več kot dovolj (aktualnih) tem, zanimive like in dinamike odnosov, pa tudi gledališko je - prav zato ker gre za tako zgoščeno vsebino - zelo navdihujoča. Kot dramatičarka me je najbolj pritegnila Bartolova kombinacija vsevednega pripovedovalca in dialogov, ki ponuja hipne zasuke v ironijo, humor, pa tudi kritiko. Zgodba se odvija v enem nonšalantnem zamahu štiriindvajsetih ur, ko se zaradi nečesa v zraku (pa naj bo to luna, vreme ali alkoholni hlapi) prestopi meje spodobnih profesionalnih poslovnih in intimnih odnosov. Zanimivo mi je bilo, kako je za like zunanji svet zgolj kulisa, na kateri odigravajo svoje notranje monologe, čeprav na njih neobhodno vpliva. Strašljivo je, kako je ta kulisa danes v marsičem radikalno

Predstava *Nekaj v zraku* postavlja še aktualne vsebine v trideseta leta prejšnjega stoletja.

drugačna, a v temeljnih mehanizmi, ki poganjajo svet - patriarhat in ekonomski status - skorajda identična. Posebej ljubo mi je bilo potapljanje v jezikovne zgodovinske globine, saj tovrstnega arhaičnega besedoslovja v današnji sodobni dramtiki in gledališču skorajda ne uporabljamo.”

• **Je dramtizacija delno spremenila ali preprosto poenostavila filozofske “namene” avtorja?**

“Bartol *Zadnje gibalo* uokvirja z zgodbo o čislanim profesorju, ki se na skrivaj ukvarja s proučevanjem vpliva pregrupacije sončnih peg na človeštvo, s tem da popisuje naravne katastrofe, politične prevrate, nesreče in celo seksualne delikte. Bartol - tudi sam psihoterapevt - je dobro poznal in se v zgodbi celo referiral na delo nemškega zdravnika Mesmerja,

ki je konec 18. stoletja razvil in v terapijah uporabljal idejo animaličnega magnetizma. V dramtizaciji sem se odločila ta del izpustiti predvsem zaradi vsebinskega fokusa na hierarhijo odnosov in konflikt med mislimi in dejanji likov. Poleg tega na (znanstvena) dognanja, nad katerimi se navdušuje Bartol, danes gledamo zelo drugače. Sicer pa v *Zadnjem gibalu* - za razliko od kakšnih drugih zgodb - Bartol ni kaj dosti filozofski.”

• **Je bila posebnost stalne alternacije med resničnimi dialogi in mislimi protagonistov ovira ali dobra iztočnica za uprizoritev?**

“Z Andelko sva si želeli predstavo, ki bi bila žanrski konglomerat: komične prvine, inspirirane z žlahtnostjo vodvila, melodramski (malomeščanski)

sentiment, podkrepljen z glasbo, bolj seriozno dramski toni, ki razpirajo teme razredne in spolne neenakosti, sodobnejši pristop k dramskemu (a z arhaičnim jezikom), začinjeno z igralsko virtuoznostjo. Da bi vse skupaj delovalo odrsko organsko, smo seveda določene misli in komentarje, ki jih liki izrekajo, na vajah pretvorili v akcijo.”

• **V prehodu med izvornikom in dramtizacijo so ženski liki pridobili drugačno razsežnost?**

“Bartol zagotovo ni bil feminist, sodeč po kakšnih drugih zgodbah bi mu lahko celo očitali šovinizem. Vsakič ko sem soočena z dramtizacijo ali z dramaturškim delom na materialu, ki je danes v kakšnem segmentu etično, moralno ali ideološko sporen, se precej ukvarjam s tem, na kakšen način ‘popraviti’ to izvorno neobčutljivost, a hkrati biti v službi zgodbe, avtorja (uporaba moškega spola tukaj ni generična). Oba ženska lika v *Zadnjem gibalu* sta - v primerjavi z moškima likoma - manj kompleksno zastavljena, bolj stereotipna in fikcijska. Sicer lahko nad tem zamahnemo z roko, češ, duh časa. Do določene mere je to res, vendar se tozadevna samoumevnost moškega pogleda čisto prevečkrat normalizira in repetira. Glavni problem, ki sem ga sama imela z Bartolom, je bil, kako mimobežno je opravil z Jedličkovo zlorabo moči in posilstvom svoje zaposlene.”

• **Je besedilo opis specifične situacije ali podoba in kritika nekoga družbenega sistema?**

“Oboje. Skozi odnose na delovnem mestu in v družini se razkrivajo mehanizmi patriarhata in neenakopravnosti spolov, ekonomske segregacije in prekariata, nasilja, odnos do kulture in umetnosti ... Teme, ki nam več kot osemdeset let kasneje še vedno krojijo življenja in družbo, le da danes o njih vsaj več govorimo.” •

Srečanje tržaškega *Pen cluba* pred ogledom predstave

Nekaj o Bartolu

Al Araf so Dantejeve *Vice*, *Borgesov Aleph*, meja med dobrim in zlim, ki je v Koranu fascinirala Vladimirja Bartola. O vsebinah njegove poetike, eksotičnega navdiha, filozofskega podteksta, same zbirke, iz katere črpa nova uprizoritev Slovenskega stalnega gledališča, je spregovoril literarni zgodovinar prof. Miran Košuta kot gost srečanja članov tržaškega *Pen Cluba*.

Skupina že nekaj let prireja debate na sedežu slovenskega gledališča, na katerih obravnava uprizorjena besedila pred ogledom predstav. Tokrat je razpravo uvedel in vodil profesor **Miran Košuta**, ki je sodeloval s posvetovalno vlogo v zakulisju nove predstave.

V noveli *Zadnje gibalo*, po kateri je nastala dramtizacija predstave *Nekaj v zraku*, je ljubezen iracionalna ovira na poti do določenega položaja, eros pa deluje zmagovalno v kombinaciji z vplivom višjih sil, ki odgovarjajo na Mesmerjevo teorijo magnetizma. Planeti pogojujejo dejanja človeka in tista nevidna moč “v zraku” manipulira njegovo usodo. Filozofski podtekst je okvir realistične, popolnoma razumljive situacije, ki uprizarja partnerske odnose in maščevanja, pri katerih je denar bolj kot planet tisti element, ki usmerja vsa razmerja.

Profesor Miran Košuta na dobro obiskanem srečanju *Pen* v tržaškem gledališču

Košuta je na predavanju spregovoril tudi o čustvenem stanju pisatelja v trenutku, ko je v Beogradu napisal to novelo: v določenem smis-

lu je ubesedil občutek negotovosti na političnem in osebnem nivoju, ki je izhajal iz atentata v Marseilleu, v katerem je umrl kralj Aleksander Ka-

radžordžević, a tudi iz konca njegove sentimentalne zgodbe z igralko tržaškega gledališča Nado Gabrijelčič. •

Režiser Massimo Somaglino o Furlanskem stalnem gledališču

Odprto manjšinski

Kulturni center Lojze Bratuž iz Gorice je v ponedeljek, 16. januarja, gostil prvo etapo izmenjave, ki bo letos prvič povezala Slovensko stalno gledališče iz Trsta in Furlansko stalno gledališče - Teatri Stabil Furlan iz Vidma. Zgodovinska in novonastala kulturna ustanova imata veliko skupnega, saj obe skrbita za vrednotenje in ohranitev kulturne in jezikovne dediščine, ki zaznamuje teritorij dežele Furlanije Julijske krajine.

Slovensko stalno gledališče (SSG) je vključilo v goriški abonma predstavo v furlanskem jeziku *Se vivrò dovrò pure tornare*, ki je besedilo o pomenu identitete in dobi navdih v življenju in opusu Pier Paola Pasolinija. Marca bo Slovensko stalno gledališče gostovalo v Vidmu za drugo etapo te izmenjave med jezikovnimi skupnostmi s predstavo *Ptičja farma*.

Ob gostovanju predstave, ki govori o kulturni identiteti z obravnavanjem odnosa italijanskega umetnika in misleca do rodne zemlje njegove matere, smo se pogovorili z režiserjem **Massimom Somaglinom**, ki je tudi umetniški vodja furlanskega manjšinskega gledališča.

• Kateri je skupni imenovalec dveh manjšinskih gledališč?

“Kljub temu da gre za predstavnika dveh kulturnih manjšin, ne bi govoril o njunem poslanstvu zgolj z etničnim predznakom. Manjšinske dediščine so izjemno bogate in velikokrat neovrednotene, včasih tudi pozabljene. Če pa nanje gledaš od blizu, se v njih odpirajo svetovi. Tudi pri zelo praktičnih stvareh: mene je na primer zelo fasciniralo dejstvo, da Slovensko stalno gledališče poskrbi za organizirane avtobusne prevoze abonmentov. Avtobus, ki pelje po vasicah, je čudovita zamisel in znamenje skupnosti, ki želi ostati povezana. Hkrati gledališče postavlja v stik različne osebe in za manjšinsko kulturo je bistvenega pomena iskati načine, da se odpre navzven. Zato je nastalo tudi to sodelovanje med furlanskim in slovenskim gledališčem: ker si imamo veliko povedati. Ne smemo in ne moremo si privoščiti, da bi države zmagale nad narodi in da bi meje pogojevale naše odnose.”

• Kako pa je nastala v vašem primeru zamisel o gledališču, ki sloni na umetniškem vrednotenju jezikovne identitete?

“Gledališče je bilo ustanovljeno leta 2019, kar pomeni, da smo zaradi

Teatri Stabil Furlan je mlado gledališče, ki si želi sodelovanj s sorodnimi ustanovami.

obveznega zaprtja zadnjih let še na začetku poti. Naše poslanstvo je podpirati furlanski jezik in kulturo. Gledališče je eno od mnogih sredstev in je posebno učinkovito, ker posreduje življenjske zgodbe skozi emocije. Skušamo delovati tako rekoč z odprtimi vrati, da ne bi omejevali koncepta furlanske kulture na statično in zastarelo podobo. V naših predstavah nekateri igralci včasih prvič igrajo v furlanskem jeziku.”

• Kdo so člani vašega ansambla?

“So igralci, ki delujejo na posameznih projektih. Obvladajo furlanski jezik, a običajno igrajo v italijanščini. Naš cilj je ustanovitev stalnega ansambla z igralci, ki delujejo v tesnem stiku s teritorijem, čeprav bomo vedno ohranili navdihujoče stike z državnim gledališko sceno.”

• Vaše predstave so vedno praznovanje ali obstaja izvirna gledališka literatura v furlanskem jeziku?

“Seveda obstaja, a jo redkokdaj uprizarjajo. Zato je bila ideja furlanskega gledališča do sedaj vezana predvsem na dragoceno delo amaterskih ansamblov, ki so postavljali na oder predvsem komična besedila. V profesionalni ustanovi se soočamo z novo dramaturgijo, a vrednotimo tudi tista besedila, ki so jih amaterski ansambli navadno zanemarjali in raziskujejo različne aspekte človekove duše. Gre tudi za poglobljanje smisla identitete na analitičen način, ki se ne omejuje na običajno, brezpogojno počastitev. Želimo spodbujati pisanje v furlanskem jeziku, uporabo tega jezika za obravnavanje pomembnih in aktualnih vsebin. Na odru delamo skupaj in preoblikujemo besedila s sodelovanjem vseh izvajal-

cev. Ne verjamem v dramatika, ki piše zaprt v svoji sobi. Želimo si besedil, ki izhajajo iz samega gledališča.”

• Kako ste praznovali Pasolinijevo leto?

“Lani so vsepovsod počastili lik Pasolinija in mi smo skušali poiskati bolj originalen način. Uprizorili smo tri zelo izvirne predstave. V eni smo razvili fragment nedokončanega oz. izgubljenega besedila, ki smo ga dopolnili z glasbo in s plesom, v sodelovanju s plesnim ansamblom Arearea. Drugo sta podpisala ne-furlanska avtorja, kar je ponudilo zanimiv zunanji pogled na občutek pripadnosti. Tretja je predstava, ki je gostovala tudi v okviru goriškega abonmaja SSG in v kateri smo govorili o odhodih in prihodih, o migracijah, ki so del furlanske zgodovine.”

Nova koprodukcija po motivih zbirke Janeza Trdine

Kresna noč na Gorjancih

V petek, 3. marca, bo v Slovenskem stalnem gledališču doživela tržaško premiero nova koprodukcija Slovenskega stalnega gledališča z naslovom *Bajke in povesti o Gorjancih*.

Na Gorjancih raste eden zadnjih koščkov slovenskega pragozda, ki že stoletja buri domišljijo prebivalcev tistih krajev. V goščavi živijo vile, volkodlaki, čudežni izviri vode, ptica z zlatimi peresi, možje iz vode in žene iz gozda. V 19. stoletju je pisatelj in zgodovinar Janez Trdina zbiral po Gorjancih in okolici motive zgodb, nato pa jih je obdelal še sam. Današnji čas je navdihnil nove interpretacije teh skrivnostnih pripovedi v predstavi režiserke **Maruše Kink** in producentke **Mije Špiler**.

Predstava po motivih etnografsko obarvane zbirke Janeza Trdine je nastala s partnerji Zavoda Margareta Schwarzwald, Cankarjevega doma, Mestnega gledališča Ptuj. Predstava bo najprej na sporedu v Cankarjevem domu (18. februarja), nato na Ptuj (13. februarja), nakar bo marca prisepela v Trst, kjer bo nadomestila napovedano produkcijo Cesarjeva nova oblačila.

Starodavne bajke zbirke Janeza Trdine bodo očarale gledalce vseh generacij.

Dve igralki in glasbenica - **Nataša Keser**, **Urša Kavčič** in **Zvezdana Novaković** - so protagonis-

tke predstave in podajajo zgodbe v posodobljeni obliki (tudi na jezikovnem področju), predstava pa

ohranja motive obreda, gozdnih bab in zdravilk, ki so bile skozi zgodovino tihe nosilke nezapisanega znanja.

Med študijem je ekipa predstave izbrala tri zgodbe, ki so najbolj izstopale. Povezuje jih slehernik, ki se znajde na kresno noč na Gorjancih in tam se mu zgodijo nepredvidene stvari. Navidezno lahkotne zgodbe so z dramskim poglobljanjem postajale vedno bolj temačne, saj raziskujejo mejo med mogočim in nemogočim, črnim in resničnim, svetlobo in senco.

Krute usode vile, ki ne sme ljubiti in je nihče ne sme niti pogledati, ali volkodlaka, ki pleni po Gorjancih, išče svojo mamo, so svarilo, ki nas opozarja s sredstvom starodavne ljudske modrosti. Zgodbe so namenjene mlajšim in starejšim, različne nianse vsebin pa so privedle do dvojne različice predstave, ki bo primerna tako za šolsko publiko kot za odrasle.

Arna Hadžialjević o pripravah na vlogo *Ismene* in o novih začetkih v novem letu

“Sem v obdobju, ko si upam biti jaz”

Arna Hadžialjević je članica ansambla SNG Nova Gorica že od leta 2009 in je od tedaj prepričljivo oblikovala paletu najrazličnejših igralskih stvaritev, med njimi najbolj prepoznavne in nagrajene - Emmo v *Gospe Bovary*, Vido v *Hura, Nosferatu!*, Karin Thimm v *Grenkih solzah* Petre von Kant, Ondino v istoimenski tragikomični pravlji, Heleno v *Trojankah*, Lady Macbeth v *Macbethu* ... Med vajami za uprizoritev poetične politične drame *Antigona* Dominika Smoleta v režiji Luke Marcena sem jo poprosila za nekaj besed o njenem trenutnem delu, početju in počutju. V uprizoritvi, ki bo premiero doživela februarja, igra Ismeno, ki je, ob odsotni Antigoni, nosilna ženska vloga, nihajoča med odločnostjo sestre in lastno negotovostjo.

ANA KRŽIŠNIK BLAŽICA

• **Eno leto je minilo od zaključka vašega porodniškega dopusta. V tem času ste naredili že dve vlogi, dva vskoka in pripravljate novo vlogo. Kako ste se vpeljali v delovno rutino gledališča, ki mladi mamici gotovo ni pisana na kožo?**

“Vsekakor občutim naš urnik, ki poteka do poznih večernih ur, kot veliko napornejšega za razliko od obdobja, preden sem imela malčka ob sebi. Vrnitev v delovno rutino je potekala zelo lagodno, kljub temu da sem se v prvem študiju ukvarjala s temo otroških ran zaradi zlorab. Po intenzivnem obdobju gnezdenja in povezovanja z novim bitjem sem se v resnici spet malo spomnila, kdo sem. In presenečena ugotovila, da marsikaj več nisem, marsikaj pa sploh prvič v življenju spoznavam, da tudi sem.”

• **Ali vas je materinstvo kot igralko, kot človeka kaj spremenilo?**

“Ta prehod sem zaznala kot bogatenje, najprej v smislu, da zdaj pripadam eni ogromni skupnosti vseh mam, ki so kadarkoli obstajale - občutek tovrstne pripadnosti je resnično izjemen, kot bi naenkrat vstopila v popolnoma drugo realnost. Nekatere vrednote so se utrdile in dobile svoje mesto kot še nikdar doslej, spet druge so se mi postavile na glavo, nekaterim se je spremenil naboj. Predvsem imam drugačne prioritete kot poprej. Vsak premik znotraj intimnega okolja pa nujno deluje na spremembo v zunanem okolju. Sama se ne ločujem na človeka, mam, igralko; vsaka funkcija nosi del žara, ki ga gojimo znotraj sebe. Absolutno me je materinstvo spremenilo - zmehčana sem do svoje srži.”

• **Trenutno se pripravljate na veliko vlogo *Ismene* v poetični politični drami *Antigona* Dominika Smoleta. Kakšna bo vaša interpretacija *Ismene*, ki je razpeta med karakteristikami junakinje in antijunakinje?**

“Ne vem še docela. Hvala bogu. Pri njej mi je zanimivo to, da je venomer ali zgolj na robu svoje prave narave ali zelo daleč od svoje resnice. V besedah

drugih likov je veliko govora o tem, kakšna je ona - vzvišena, bistrournna, preudarna ... Vendar v drami nikoli ni zares v svoji moči. Idealno zanjo bi bilo, da bi bila ves čas v odnosu do svojega centra, torej da bi bila v ravnotežju med mirom in varnostjo. Ker pa ni idealnih okoliščin, v katerih bi se Ismena lahko v polnosti razcvetela, jo redko vidimo uravnoteženo. Prav ta lom ali odmik od nje lastnih potez jo dela - Ismeno. Ves čas jo meče iz cone znanega in samoumevnega ter s svojimi neustaljenimi odzivi deluje, kot da se rojeva neka kopija Antigone. Ima potrebo, da se vrne v svojo lastno esenco, da je spet stanovitna. Je izredno tragičen lik, ker se skozi dramo prebije do konca, ko je še manj Ismena, kot je bila na začetku.”

• **Predstava je namenjena tudi srednješolski publiki, saj je Smoletova *Antigona* maturitetno branje. Kaj bi sporočili maturantom, ki se potijo ob tem kompleksnem delu?**

“Beri, beri in prebiraj, znova in znova. Zgodovinsko ozadje že poznaš, a to ni več tako zelo bistveno, ker je pred tabo resnično veliko dramsko delo, ki navedeno tako intimne kot družbene aspekte in ga lahko umestimo v katerikoli danes. Ko se ti zgodi 'aha' moment ob branju, takrat zaupaj svojim instinktom in povezavam, išči jih v izkušnjah, razmislekih, opažanjih, ki jih nosi ti. Smoletova *Antigona* nedvomno odpira široko polje za interpretacijo tako časa kot likov, njihovih dolžnosti in načel, kolebanj in nuj.”

• **Pred kratkim ste nastopili v mladinski predstavi *Neustrašne*. Igrate plavalko in igralko Annette Kellerman, ki se je kot prva ženska kopala v enodelnih kopalkah in je tudi kot prva igralka v glavni vlogi v hollywoodskem filmu nastopila gola. Kolegi tudi vas poznamo kot precej neustrašno. V čem ste najbolj neustrašni in česa se morda bojite?**

“Navajena sem, da delujem najbolj neustrašno tam, kjer se najbolj bojim. Mislim, da se marsičesa ne bi lotili, če

Arna Hadžialjević

bi vedeli, kaj vse nas čaka za vogalom. Naše odločitve in izbire so plod naših sprotnih korakov v življenju, včasih nas podpirajo, včasih nas lopnejo po glavi. Na ta način življenje vodi dialog z nami. Konkretnije, najbolj sem neustrašna v tem, koliko si naložim, nato pa se ustrašim, da tega ne bom zmogla. In korak za tem sem najbolj neustrašna pri tem, kako se spopadam

s temi strahovi. Ampak take izkušnje prinesejo nova učenja. Zdaj recimo znam prositi za pomoč, se potrepjati po rami, če poskrbim za le malo od naštetega, si vzeti pet minut samo zase. To so dragocene večine.”

• **Vskočili ste v komedijo *Tridesetletnice*, ki trenutno gostuje po Sloveniji, in sicer v vlogo *Leticije*. Ta se precej razlikuje od vaših dosedanjih vlog. Kako ste se počutili ob študiju te vloge?**

“Študij za vskok je osamljeno početje. In zelo stresno. Po končani predstavi sem takoj zbolela. Logično. Isto se je zgodilo pri prejšnjem vskoku v *Jeribiko*. Obe predstavi sta mi zelo pri srcu, v *Tridesetletnicah* uživam. Ugaja mi, da lahko na odru pojem, plešem in prisluhnem smehu iz dvorane. V naslednjih mesecih nas čaka kar nekaj gostovanj po državi in imela bom priložnost, da se dodobra uigram.”

• **V kakšnih vlogah se sicer počutite najbolje in kaj vas v gledališču najbolj osrečuje?**

“Ravno v tistih, v katerih se na začetku ne. Ljudje smo radi v cono ugodja, ampak ta je običajno past - načeloma ne omogoča preboja, rasti. Ko se srečam z vlogo, ki me pahne v cono neugodja, zaznam to kot dober znak, da se mi bo lahko odprlo novo, zanimivo polje za interpretacijo. Sploh ko delam z režiserjem, ki bere besedilo tako, da vidi skozenj in čezenj. Ki me porine in spodbuja, da skočim, se prebijem in splavam v avtentičnem izrazu. Oh, milina!”

• **Kdo so sicer še vaši gledališki vzorniki, vaš navdih?**

“Ljudje me navdihujejo in vsakič se

Prizor z vaje za uprizoritev *Antigone*

me dotakne nekdo drug. Zelo spoštujem veliko gledaliških umetnikov, ne morem pa reči, da imam prav vzornike. Privabi in zbudi me sveža misel. Igralec, ki si upa se odpreti, pokazati svojo ranljivost, ki poskuša, ki je prisoten. Male stvari, a tako zelo markantne. Trenutno se navdušujem nad režiserjem, s katerim delamo *Antigono*, Luko Marcenom. Izjemen mladi virtuoz. Nasploh opažam v novem valu mladih ustvarjalcev veliko poguma in razbremenjenosti, ki pa hkrati vsebuje dobro mero kritičnosti. Zelo navduhuje. Sama sem bila v teh letih veliko bolj izgubljena. Verjetno nas premaknejo prav tiste vrline, ki jih poskušamo sami pri sebi razvijati. Tako, opažam, sem v obdobju, ko si upam biti jaz, pokazati sebe kot še nikdar doslej. In pri tem se čutim podprto, varno.”

• **Celotna družba in z njo seveda gledališča se soočajo s postkoroško krizo. Kako jo občutite in kako jo premagujete?**

“Moj urnik je zelo natrpan z obveznostmi, s katerimi sem se primorana soočiti sproti in z veliko mero potrpežljivosti. Včasih sem bezljala in želela pokriti čim več teritorijev, zdaj pa uspem z manj narediti več. Oziroma dovolj. Zelo poskušam skrbeti za svojo energijo, da je ne razsajam naokrog po nepotrebnem. Imam jasno začitane prioritete. Med njimi ni mesta za ukvarjanja z zunanjimi dejavniki, ki zdi se, nalašč delujejo kot motilci. Seveda močno občutim strah in negotovost, ki veje med ljudmi. Zdi se mi strašljivo, kako smo brez prave smeri. Vidim pa to kot priložnost, da se vsak posameznik posveti sebi, svojim osnovnim potrebam in zadovoljstvu v malih stvareh. Mislim, da je ključ v občutkih hvaležnosti za vse, kar nas podpira, pa tudi za dvom ali turbulentno obdobje, ki nas lahko doleti. Mislim, da je dobro postaviti situacije, ki se nam dogajajo, v perspektivo. Sprejeti, da je včasih pač treba iti skozi izkušnjo, da bi spoznali, se naučili. To nas bogati.”

• **Značilnosti te krize so tudi številne bolezni, ki trenutno razsajajo naokrog in seveda tudi v našem gledališču. Kako v tem času skrbite zase, da se ohranjate v kondiciji, ki je potrebna za delo, kako v teh mrzlih dneh poskrbite za svoje zdravje?**

“Na žalost dnevi niso ravno mrzli, travniki so polni rožic. Ampak dan je le kratek, kliče k umiritvi, tako da poskušam najbolje, kar se da, slediti bioritemski uri narave, zelo sem pozorna, da je moj spanec optimiziran, da se kvalitetno prehranjujem, da skrbim za svoje misli in da poskušam stresne situacije zaznavati kot izzive - včasih bolj, včasih manj uspešno, a vendar, to je trening. In verjamem, tudi dobra popotnica za najinega sina, ki, jasno, vse vpija, vsega se uči. Skrb zase je definitivno eden pomembnejših aspektov, ki bi mu jih rada predala.”

• **Ker smo v mesecu novih začetkov, kaj bi si v svoji karieri najbolj želeli in kaj vas še najbolj zanima v življenju?**

“Zadnja leta sem usmerjeno sejala in nekaj od tega bom lahko v letošnjem letu tudi požela. Strah pred novimi začetki lahko hromi, zato je moja resolucija tudi, da si dovoljujem pogumno vstopati v nova poglavja v svojem življenju. Oplemenitila se bom z novimi znanji, ki jih bom lahko predajala naprej. Pripravljam tudi teren za avtorski projekt. Z družino nas čakajo premiki na bolje. Lepe stvari, ki terjajo, spet, potrpežljivost in vztrajnost. Po mojem mnenju, dve esencialni prvini za uspeh.” •

Popotnica direktorice SNG Nova Gorica

Ohranjamo upanje in iščemo poti

Spoštovani ljubitelji gledališke umetnosti! Ko sem prejela povabilo, da napišem nekaj besed o načrtih, izzivih in željah za leto, v katero smo pred kratkim vstopili, so se moje misli najprej zapeljale v leto, ki smo ga pustili za seboj. Mislim, da ne bom veliko zgrešila, če rečem, da leto 2022 ni bilo prijazno do nas. Po ali bolje rečeno vzporedno s covidom je skoraj na naša vrata potrkala še vojna in z njo tudi gospodarska kriza.

MIRJAM DRNOVŠČEK
direktorica SNG Nova Gorica

Vsi ti krizni momenti puščajo posledice na vse nas. Postali smo utrujeni, prestrašeni in vse težje je verjeti v ... kaj? Boljša prihodnost se zdi skoraj nedosegljiva, skoraj nekaj, česar ne bomo dočakali.

Iskreno moram priznati, da je tudi mene proti koncu leta prevzela neka tesnoba. Od lanskega decembra smo se v gledališču borili s covidom in čeprav se je zaradi odprave vseh omejitev na zunaj zdelo, da ga ni več, ker smo spet “normalno” živeli, smo zaradi bolezni in obveznih izolacij odpovedovali predstavo za predstavo. Leta 2022 se torej v gledališču ne bomo spominjali kot leta, ko smo po covidu ponovno zaživel, temveč kot leta, v katerem smo odpovedali največ predstav (67) doslej, in leta, ko smo morali tedensko spreminjati in prilagajati program. In ko smo stili v letošnje leto, mislim, da je bila ena od želja vseh zaposlenih enaka - da se tako leto ne ponovi več.

V uvodu sem zapisala, da je v tem času težko verjeti v boljši jutri. Pa vendar. Kaj nam ostane, če nehamo upati? Za dežjem posije sonce, za nočjo pride dan. Tako banalni pregovori, a zgodovina kaže, da so resnični. Prav zaradi njih verjamem, da bo letošnje leto boljše, verjamem, da ne bo več tako pogostih sprememb programa in verjamem v redna srečanja z vami, gledalci, kajti gledališča brez vas ni.

In verjamem v program, ki smo ga zastavili v letošnjem letu. Do konca sezone nas čakajo še tri premiere, vsaka zase vznemirljiva. Po nekaj letih ponovno slovenska klasika - Smoletova *Antigona* - in z njo na našem odru spet “starosta” našega gledališča Bine Matoh (upam, da mi ne zameri zaradi tega izraza) ter dve sodobni tuji dramski besedili, ki bosta v Sloveniji uprizorjeni prvič - *Pet vrst tišine*, ki nam bo odprl svet zlorab v družinah, za konec sezone pa še finska komedija *Kaos*.

Veselim se predstav in veselim se vseh treh režiserjev - Luke Marcena in Maše Pelko, ki prihajata iz vrst mlajše generacije, a se že podpisujeta pod izjemne predstave, ter Diega de Bree, ki se po petnajstih letih ponovno vrača v gledališče, v katerem je ustvaril uspešne predstave, kot so *Kralj umira*, *Arabska noč*

Mirjam Drnovšek

in *Pohujšanje v dolini Šentflorjanski*. Veselim se vseh vlog, ki jih bodo oblikovali naši igralci in igralke, in veselim se vsakega obiskovalca, ki jim bo zaploskal.

Veselim se tudi vseh gostujočih predstav, ki se bodo zvrstile do konca leta, saj smo si v letošnji sezoni (in s tem bomo nadaljevali tudi v prihodnje) zadali nalogo, da na naš oder povabimo odmevne predstave ostalih slovenskih gledališč in tako tudi vam omogočimo vpogled v slovensko gledališko produkcijo.

V gledališču teh svetovnih problemov zagotovo ne bomo rešili, lahko pa ohranjamo upanje in iščemo poti iz krize. Kdo ve, kdaj se nam ob junakih na odru utrne misel, ki nas popelje na boljšo pot. Vesela bom, če jo boste iskali skupaj z nami.

Veselim se jeseni, ko bomo v novo sezono ponovno vstopili s komedijo, ki se piše po naročilu, in uprizorijo slovenske literarne klasike. Ampak naj to še kakšen mesec ostane skrivnost, naj bo to nekaj, kar vas bo pritegnilo, da boste spremljali naš program. Rada bi napisala, da se veselim tudi gradnje zunanjega auditorija, a se na žalost zapleta zaradi pomanjkanja sredstev, tako da je veselje okrnjeno. Kljub temu pa verjamem, da vsi dosedanji napori in opravljeno delo niso bili zaman in se bo našel vir, da bomo lahko Evropsko prestolnico kulture dočakali s pristojnim novim zunanjem prizoriščem.

Načrtov in veselja je za leto 2023 tako veliko, prav tako pa tudi želja. Verjetno je največja v vseh naših mislih ta, da bi povsod nastopil mir in da bi se izkopal iz krize. V gledališču teh svetovnih problemov zagotovo ne bomo rešili, lahko pa ohranjamo upanje in iščemo poti iz krize. Kdo ve, kdaj se nam ob junakih na odru utrne misel, ki nas popelje na boljšo pot. Vesela bom, če jo boste iskali skupaj z nami. •

ŠTORIJE IZ GLEDALIŠČA

Srečanje

• **BLAŽ VALIČ**
igralec SNG Nova Gorica

Z Binetom Matohom sva nazadnje skupaj igrala v predstavi *Srečanje*, njegovi zadnji pred upokojitvijo. Minilo je že skoraj deset let! On je bil avtoritativni, hudo bolni oče, jaz malo zgubljen, a precej napadalen sin, ki očeta obišče po daljšem času. Zaključni življenjski dvoboj.

Besedilo za dva igralca, sestavljeno iz kratkih replik, skozi katere se postopoma razkrije cela zgodovina družine, je Binetu vzbujalo strah, saj

se je zavedal, da zahteva maksimalno koncentracijo in zelo hitre reakcije. Toda režiser Primož Bebler ga je prepričal, da bo v vlogi skoraj ves čas sedel za mizo pred ekranom računalnika in bo na njem lahko sledil besedilu. To se je v času študija izkazalo kot odlična pomoč, a tako je ostalo tudi na predstavah. Z velikim uspehom sva jih odigrala več kot petdeset.

Ko sva se že bližala petdeseti, se je na gostovanju v Mini teatru v Ljubljani zgodilo, da je med predstavo računalnik crknil. Čeprav z besedilom seveda po tolikih ponovitvah

ni bilo nikakršnih težav, me je Bine vseeno nemočno pogledal. Začutil sem, da se je v njem vzbudil strah izpred začetka študija: Bom zmogel? Trenutek, dva sem razmišljal: Itak, da boš! Naenkrat pa se mi je Bine kot prekaljeni maček mirno približal in me spodil s postelje, ki je bila del scenografije. Malo sem bil začuden, a hitro se mi je posvetilo, zakaj - na tisti strani odra je bila za zaveso šepetalka Arjana Rogelja ... Odpravil sem se k računalniku in se seveda pretvarjal, da se spoznam na tehnologijo, vendar računalnika ni bilo mogoče prižgati. Spogledala sva se,

nasmehnila in “v zrcalni sliki” igrala naprej. Do izteka usodnega srečanja, v katerem se oče in sin po neumljenem razčiščenju s preteklostjo vendarle zblížata in odpreta drug drugemu.

Po predstavi nama je čestital režiser Zvone Šedlbauer in ko sva mu povedala, kaj se nama je zgodilo, nama je rekel le: Niti pomislil nisem, da je bila napaka - bilo je tako, kot da bi bilo zrežirano. •

Blaž Valič in Bine Matoh bosta ponovno skupaj igrala v *Antigoni*, ki bo premiero doživela februarja.

Pred krstno uprizoritvijo *Lepa Vido*, dramskega prvencu Staše Prah

Lepa Vido kot izpolnitev hrepenenja srca in telesa

Lepovidski motiv, ki že vse od Prešerna dalje vznemirja literarne ustvarjalce, je do danes svoj odmev našel v več kot 70 umetniških predelavah, zadnjega v dramskem prvencu dramaturginje Staše Prah. Krstno uprizoritev slovenske dramske novitete v režiji makedonsko-slovenskega režiserja in skladatelja Marjana Nečka ter v soprodukciji Gledališča Koper in Slovenskega stalnega gledališča iz Trsta si boste na koprskem odru lahko premierno ogledali 10. februarja ob 20. uri.

MIHA TREFALT

• **Ob pisanju *Lepa Vido* ste najbrž prebrali kar zajeten del slovenske ljudske poezije, prebeseditev lepovidskega motiva pa tudi različnih pogledov nanj. Koliko so ti tako teoretični kot literarni vplivi zaznamovali vaš pisateljski proces, vaše dramsko pisanje?**

“Brala sem razmeroma veliko, to je res, vendar sem bolj in bolj ugotavljala, da je to lahko tudi ovira, ki mi preprečuje, da bi resnično navezala stik z *Lepo Vido* kot znanim in velikokrat obravnavanim literarnim delom, z *Lepo Vido* kot mitom, z *Lepo Vido* kot simbolom hrepenenja, z *Lepo Vido* kot človekom. Po občutku in po več kot tisoč prebranih straneh analiz, obravnjav, navdihov, dram in pesnitev sem nazadnje le dobila veter v jadra; dovolj je bilo povsem različnih obravnjav in v nekem trenutku sem morala zaupati lastnemu občutku in prenehati verjeti vsemu, kar je bilo o Lepi Vidi že napisano. Priznam, da je bilo to začetno breme zelo težko in je predstavljalo nekakšne strahove, povezane s pričakovanji. Peza predvsem literarne kritike, zgodovine in analiz me je najbolj hromela. Vedno znova sem si ponavljala, da je to ljudska pesem, da je to mit, da je Lepa Vido arhetip in da je napačna interpretacija lahko samo to, da se je ne reinterpretira v vsakem obdobju našega bivanja.”

• **Raziskovalci lepovidskega mita kot zanimivost navajajo, da se je mit o Lepi Vidi na Slovenskem uveljavil bolj kot kateri koli junaški motiv. Kaj je tako privlačnega v motivu ugrabitve žene in matere?**

“V motivu ugrabitve, naj gre za žensko, otroka, kogar koli, ne najdem ničesar privlačnega. Privlačna in vznemirljiva pri Vidinem junaštvu je zame le sila, nebrzdana sila, ki jo požene v delovanje, v kakršnega ne sama ne kdo drug doslej ni verjel. Na Lepo Vido gledam predvsem kot na človeka. Celostno. Z vsemi njenimi vlogami, ki jih imamo tudi mi vsi v življenju. Ona je heroina, vendar ni fanatična. Zaveda se obeh polov človekove biti. Ne obupa. In priznava poraze. Iz enega hrepenenja v drugega. Gre naprej. Uči se na poti in transformira svoje vzorce. Ne popušča in verjame, in to je tisto, kar nam velikokrat umanjka v življenju. Zaradi vsega, kar se dogaja okrog nas. Zaradi poplave impulzov, ki obremenjujejo naš vsakdan. Ali sploh ne pridemo v stik s tistim, po čemer hrepenimo, ali pa nimamo 'jajc', da bi sledili hrepenenju, da bi pustili življenju živeti in bi hrepeneli z odprtimi srci. Lepo Vido sem zato doživljala kot upornico, ki se zaveda svojih naglih odločitev, kot žensko, ki ni polovičarka, ampak je strastna, predana in divja, kot človeka, ki sanja, hrepeni in si omogoča sveti prostor izkušnje in igrivosti v življenju.”

• **Omenili ste hrepenenje. Njegovo definicijo poskušate vzpostaviti**

Staša Prah: Lepa Vido

Krstna uprizoritev

Režiser, skladatelj in scenograf **Marjan Neček**, dramaturginja **Staša Prah**, oblikovalec giba **Klemen Janežič**, kostumografinja **Jelena Prokovič**, avtor videoprojekcij **Marin Lukanović**, oblikovalec svetlobe **Jaka Varmuž**, asistentka režije **Renata Vidič**, asistentka kostumografije **Saša Dragaš**.
Igralci: **Anja Drnovšek**, **Rok Matek**, **Danijel Malalan**, **Blaž Popovski**.

Staša Prah

tudi v uvodnem prizoru. Po čem hrepeni Lepa Vido danes?

“Uvodni prizor se poigrava z vsemi možnimi definicijami hrepenenja in s tem odpira paleto barv, s katerimi ta pojem lahko naslikamo. Bolj kot poskušamo hrepenenje definirati, ga zapisi, ujeti, bolj ugotavljamo, da ga je bolje le začutiti in si pustiti uvid v to, po čemer hrepenimo. Naša Lepa Vido hrepeni po svobodi, ljubezni, po svobodni ljubezni, po svobodi v ljubezni, po ljubezni, po svobodi ... Hrepeni po zavedanju, kako sta ljubezen in svoboda tisto, kar moramo najprej odkleniti v sebi, da bi lahko šli hrepenec naprej po poti. Lepa Vido hrepeni po tem, da bi lahko izpolnila svoja hrepenenja in živela, živela, živela. In spoznala nova hrepenenja ... Ni preračunljiva, saj se zaveda, da jo sila hrepenenja lahko pogubi, ampak ne odneha. Verjame, da jo bo vsako novo hrepenenje pripeljalo tja, kamor je resnično hotela, in to ji bo dalo polno nepozabnih in božanskih življenjskih izkušenj.”

• **Sociolog dr. Igor Škamperle hrepenenje razlaga kot klic v človeku, nekakšno stremenje, da bi ta nekaj dosegel, se nekam povzpел, pa tudi kot težnjo, da bi presešel svojo lastno biološko eksistenco, da bi se dvignil v transcendenco, v drugačno, popolnejše stanje. Znamo v času in v svetu materialnih dobrin, ki določajo naš status, hrepeneti še po čem drugem?**

“Znamo! Hrepenenje je vsaj zame pojem, ki nekako definira sanje, željo po nematerialnem. Vse drugo je bolj ali manj zadovoljevanje hipnih potreb.

Čutiti je, da smo trenutno zaprti in zaklenjeni v materialne dobrine, da nam misel 'Kar imaš, toliko veljaš' onemogoča, da bi se zares vprašali, kaj so naše sanje, da bi se povezali sami s sabo in si priznali, po čem zares hrepenimo. Ampak ne glede na vse to, verjamem, da vsi, prav vsi na koncu koncev hrepenimo po ljubezni, da bi lahko svobodno ljubili in bili ljubljeni taki, kot smo.”

• **“Stari mož, hitra svoboda” pravi Lepa Vido, kar morda govori o tem, da je v zakon niso pripeljali le “tuji sveti” kot Prešernovo Lepo Vido ali pa naglost in lahkomišelnost kot Jurčičevo, temveč vendarle preračunljivost?**

“Lepo Vido sem zato doživljala kot upornico, ki se zaveda svojih naglih odločitev, kot žensko, ki ni polovičarka, ampak je strastna, predana in divja, kot človeka, ki sanja, hrepeni in si omogoča sveti prostor izkušnje in igrivosti v življenju.”

STAŠA PRAH
dramatičarka

“Ta misel je pri naši Vidi prisotna kot provokacija, kot samoironija, kot hipno zavedanje realnosti. Tako kot je vsak od nas že kdaj med preprirom izkoristil šibke točke partnerja in ga poskusil užaliti oziroma zbuditi in mu na vsak način pokazati, kako ranjeni smo, kako žalostni ali kako močno potrebujemo pomoč. Zame ni preračunljiv tisti, ki se zaveda svojih okoliščin in jih izkorišča sebi v prid. Nikakor si Vido ne želi smrti svojega moža. Želi pa si, da se ne bi do nje obnašal tako, kot da je mrtev, oziroma, kot da je mrtva ona. Povedano preprosteje: njo je v zakon pripeljala ljubezen in mogoče ji lahko pripišemo le preveč roznata očala. Vendar pa v vsakem odnosu, tudi zakonu, ta očala enkrat padejo na tla in takrat se soočimo z vsemi temačnostmi, hudobami, grdobami, neprijetnostmi eden

drugega. Pa tudi to Vido še ne pahne na ladjo. Pri naši Vidi ni samo odnos z možem ali počutje v družini tisto, kar jo pripelje do realizacije hrepenenja. Odgovorna za korak v neznanu je predvsem ona sama. Čuti, da so njene sanje nerealizirane, ne vidi prostora za svoj razvoj, ne čuti ljubezni, ki bi jo preplavljala, zato si prizna, da jemlje življenje preveč resno in da mu ne pusti živeti. In prevzame odgovornost zase in si zaželi, da bi bila ta, ki bo spreminjala svet. V metaforičnem smislu želi postati ženska, ki bo rojevala vsak dan, dokler se svet ne napolni s svetlobo.”

• **Vaša Lepa Vido se podobno kot Cankarjeva zateka v sanje, ki postanejo “cilj, smer in namen”, še**

preden sreča Mornarja, s katerim doživi romanco. Je mornar tako kot njegov “črni” predhodnik nekak skušnjavec ali le sredstvo za potešitev ženske, ki hoče, kot pravi v besedilu, “too much”. Zdi se, da se vaša Lepa Vido bolj kot njene predhodnice zaveda svoje ženstvenosti.

“Mornar je simbolno vse to, kar ona misli, da pogreša v svojem življenju in pri svojem možu. Mornar je budilka njene zavesti, mornar je romantični zapeljivec, mornar je strastni osvajalec, in nenazadnje, mornar je trd kapitalist, ki mu niso mar njena čustva in težave, ampak od nje hoče le korist. Vse te obraze skriva naš Mornar. Predvsem sem želela s srečanjem Mornarja in Lepo Vido razplastiti problem hrepenenja. Kaj se zgodi takrat, ko si nekaj

želimo, to sanjamo, po tem hrepenimo, ko se izpolni, pa ugotovimo, da to ni to, da si tega ne želimo več in se v istem trenutku v nas že rojevajo nova in nova in nova hrepenenja. Dejstvo je, da je Lepa Vida, kot jo vidim in doživljam jaz, 'too much' ženska, samo zato, ker se zaveda, da je vseobsegajoča, ker se zaveda svoje moči, ker zna izraziti svoje želje in potrebe, ker ve, da bo šla do konca, da bo izpolnila hrepenenja svojega srca in telesa. Mislim, da danes ni več prostora za nezavedanje svojega spola. Tudi Lepa Vida ni več neumna, uboga, sirota, nemočna, reva, ampak ženska, ja, ženska."

• **Vsebinsko največji odmik od "izvirnega" motiva predstavlja umor Mornarja, ki Lepo Vido zva- bi na ladjo. Ga Vida umori, ker nikoli ne bo ljubil samo nje?**

"Ubije ga le simbolno. Vse okrog nje- ga se zgodi kot nekaka fatamorgana. Kot da bi nekajsekundni preblisk po novem in drugačnem življenju raz- tegnili na celotno dogajanje med Le- po Vido in Mornarjem. Ne gre za njegovo ljubezen, kakršna koli že pač je, ampak za njeno osvobajanje in soočanje z realnostjo izpolnjenih hrepenenj."

• **Brez mornarjeve simbolne smrti vrnitev domov k ostarelemu možu in bolnemu otroku ne bi bila mogoča?**

"Vrnitev ne bi bila mogoča, če ne bi na poti našla 'zdravila' za svojega otroka. Kaj to pomeni? Če se Lepa Vida ne bi soočila sama s sabo, če si ne bi dovolila te svobode čutenja, če se ne bi predala strastem, če ne bi naredila nekaj, kar je v nasprotju z vsemi pravili 'njenega' sveta, potem nikoli ne bi mogla zavzeti odgovorne pozicije matere, žene, žen- ske, človeka."

preteklosti, izvora, 'mitosti', ter z vsem tem vedenjem in zavedanjem komu- nicira zelo sodobno in iz tega trenutka, zdaj. Citati delujejo kot izvorna točka, kot tisto, kjer se vse začne. Kako se konča ali razplete, pa je naš sodoben, intuitiven in intimen pogled."

• **Ker niste le avtorica besedila, temveč tudi dramaturginja upri- zoritve, vprašujem, koliko ste med vajami besedilo prirejali, do- pisovali, prilagajali željam režiser- ja ...?**

"Besedilo je že uvodoma nastajalo na pobudo režiserja in v komunikaciji z njim. 'Moja' Lepa Vida ni nastala kot dramsko, temveč kot uprizoritveno besedilo. Želja je bila napisati be- sedilo, ki bo sočna in zanimiva po- dlaga za ustvarjanje. Zelo lepo je biti hkrati avtorica in dramaturginja. Ni lepšega in bolj zabavnega kot črtati svoje besedilo in nič lažjega kot do- pisati še kaj novega. Ko ustvarjam po besedilih drugih avtorjev, je v tej fazi vedno veliko zadržkov že zaradi spoštovanja avtorja in nevedenja 'kaj je avtor mislil, ko je to pisal'. Vendar prav veliko sprememb ni bilo. Z režiserjem in skladateljem uprizoritve Marjanom Nečkom sva pred prvo vajo z igralci imela pred sabo že sedmo verzijo besedila in 55 minut glasbe, ki je besedilo podpirala. Imela sem tudi to srečo, da smo se z vsemi igralci srečali že v zgodnji fazi nastajanja besedila; veliko lažje je pisati dramsko besedilo, če imaš lahko v mislih obra- ze, glasove in stase igralcev, ki ga bodo interpretirali."

• **Omenili ste, da ste pri pisanju sledili režiserjevi viziji uprizorit- ve. Koliko je, tudi zaradi izpo- sojenih replik, potemtakem to be- sedilo še "vaše"?**

"Naša Lepa Vida hrepeni po zavedanju, kako sta ljubezen in svoboda tisto, kar moramo najprej odkleniti v sebi, da bi lahko šli hrepeneč naprej po poti."

STAŠA PRAH
dramatičarka

• **Če v ljudski baladi Vida najbolj hrepeni po svojem otroku, pri vas pa tudi po možu, se zdi, da je pripravljena storiti vse, da bi bila družina znova skupaj in srečna, "da je nazaj, da bi šli lahko skupaj naprej". Je to le "preobleka", tako kot Možev pustni kostum, v katerem ji Mož kot Cyrano nekoliko plaho izpove ljubezen?**

"Ni preobleka, nikakor. To je njena resnica. Naša Lepa Vida ni neumna, brez vesti in brez moči. Ona hrepeni vedno znova in ozavešča, kaj si želi in kaj ji pripada. Je odgovorna, četudi je hipoma strastna in nepremišljena. Ver- jamem, da je izpoved ljubezni vedno iskrena in najboljša taka, kot je, ne glede na to, kakšno preobleko nosi."

• **V besedilo ste vpletli replike iz Cankarjeve Lepe Vide, Molièrovega Don Juana, Shakespearove trage- dije Romeo in Julija, iz pravkar omenjenega Rostandovega Cyranoja, odlomek iz Lepe Vide Andreja Rozmana Roze, Prešer- novo balado ... Ker gre tako za formalno kot za slogovno zelo raz- norodne odlomke, ne učinkujejo ti kot nekakšen anahronizem v be- sedilu?**

"Če je po definiciji anahronizem nekaj, kar je časovna neskladnost, zastarelost, potem lahko rečem, da delujejo točno tako z namenom. Namreč raznovr- stnost uporabljenih citatov, po- mešanih z mojim besedilom, je pre- mišljena in ne naključna. Prepričana sem, da sem le tako lahko ustvarila 'novo' Lepo Vido, ki se zaveda svoje

"Kot gledališka ustvarjalca, še posebej kot dramaturginja, vedno zastopam stališče, da nič ni 'moje', saj je us- tvarjanje gledališkega rituala zame možno le v dobro povezani in or- ganizirani skupnosti. Vsak je avtor vse- ga in hkrati vsak prispeva po svojih najboljših močeh in sposobnostih. Vse- kakor pa sem hvaležna, da sem dobila to priložnost, da sem lahko sestavila besedilo, ki je omogočilo zelo ustvar- jalno igrišče ter spodbudilo preostale ustvarjalce k sokreaciji. In kljub temu da vse besede niso moje, je izbor, vrstni red, način, obdelava, spreminjanje kontekstov in dopisovanje mojih in- timnih misli omogočilo, da se je rodila 'moja' Lepa Vida."

• **Uprizoritev v veliki meri do- polnjuje in nadgrajuje glasba, ki skupaj s songi in glasbo, ki jo izvajajo igralci v živo, Lepo Vido približuje glasbenemu gledališču. Lahko govorimo o glasbeni dra- mi?**

"Rečemo lahko, da je Lepa Vida, ki nastaja v Gledališču Koper v sopro- dukciji s Slovenskim stalnim gleda- liščem iz Trsta, 'drama do dna', v kateri je glasba tista, ki nas bo po- peljala v nezavedne svetove. Glasba je najbolj univerzalen jezik in zato deluje arhetipsko, omogoča močne atmosfere in vzbuja emotivna stanja. Uprizoritvi s tem ponuja svojevrstno partituro, ki niti igralcem niti gledalcem ne bo pustila dihati in nam bo odprla vrata čutenja, nas prisilila, da zaplavamo v razburkano morje in se prepustimo." •

Nova gledališka nanizanka

Gledališko popotovanje za otroke

V okviru otroškega programa, ki v Gledališču Koper vsako sezono poleg dveh "obveznih" premiernih uprizoritev za najmlajše vključuje tudi spremljevalne dejavnosti, med njimi delavnice za otroke in mladostnike s poudarkom na medkulturnosti in večjezičnosti, so koprski gledališčniki na začetku letošnjega leta na pobudo dramskega igralca Igorja Štamulaka premierno uprizorili prvi del gledališke nanizanke Z Igorjem po svetu; z najmlajšimi gledalci so najprej "poleteli" v britansko prestolnico, že na začetku prihodnjega meseca pa jo bodo z vlakom premierno mahnili proti Franciji.

MIHA TREFALT

Zamisel za uprizorjanje za- ključenih, a vendar med se- boj tematsko povezanih uprizoritvenih enot, 30-mi- nutnih predstav za otroke, v Gledališču Koper ni nova. Že pred do- brim desetletjem je koprsko gleda- lišče, prav tako na pobudo igralca Igorja Štamulaka, prvič uprizorilo delavnico prebiranja pravljic Skok v pravljico, zasnovano kot interaktiv- no gledališko predstavo za otroke od 3. do 5. leta starosti. Pravljice, ki so kot rdeča nit povezovalce posamezne Skoke, otrok niso le seznanjale z bogato zakladnico ljudskega in umetnega pravljicarstva, jih na razumljiv način uvajale v svet odraslih in njihovih vrednot ali jih opomi- njale o pomenu in nujnosti dobrote, pravičnosti, ljubezni, dolžnosti in odgovornosti, temveč so tako, kot so bile predstavljene, mlado občinstvo

seznanjale tudi z gledališčem in gledališko uprizoritvijo, s tem pa poskrbele za razvoj in podmladek bodočih obiskovalcev in abonentov koprškega gledališča.

Z Igorjem po svetu

Bogatejši za izkušnjo Skoka v pravljico je Igor Štamulak v tej gledališki sezoni zasnoval nov niz 30-minutnih predstav, združenih pod naslovom Z Igorjem po svetu; v predstavah, ki bodo otroke seznanjale s posameznimi državami, bodo mladi gledalci spoznali nekatere znamenitosti posameznih držav ali celin, navade in običaje in morda osvojili tudi kakšno novo besedo v jeziku države, ki jo bodo obiskali skupaj z Igorjem in njegovim nečakom Makom.

In zakaj je Igor Štamulak za rdečo nit izbral prav popotovanja po svetu? "Sam sem pred nekaj leti že prepotoval svet in to čudovito izkušnjo želim danes deliti z vsemi, tudi otroki," pove in nadaljuje: "Iz te želje nastaja niz predstav, v katerih združujem potopisno predavanje in gledališče za otroke. Interaktiven način predstave jim omogoča, da poletijo v svet domišljije, se pri tem srečajo z znamenitostmi posamezne regije, hkrati pa več izvedo tudi o načinih potovanja, pa naj gre za vlak, letalo, kolo ali trekning."

Glavna junaka posameznih popo- tovanj po svetu sta svetovni popotnik Igor, igra ga Igor Štamulak, in njegov radovedni nečak Mak (Mak Tepšič), v epizodnih vlogah pa se jima bodo v nadaljevanju pridružili drugi igralci Gledališča Koper. Mak je prvošolček, ki stričevim pripo- vedim o tem, kaj je videl in doživel na potovanjih okoli sveta, vedno prisluhne s široko odprtimi očmi. In ker si tudi Mak želi videti vsaj delček širnega sveta, ga Igor povabi, da svet raziščeta skupaj.

Najprej v Anglijo ...

V prvem delu gledališke nanizanke, ki so ga v mali dvorani Gledališča Koper premierno uprizorili 7. jan- uarja, sta Igor in Mak sedla na letalo in poletela proti Veliki Britaniji. V Londonu, kjer sta pristala, je

Mak izvedel veliko zanimivih stvari, med drugim tudi to, zakaj Angleži vozijo po levi, kako pravilno pozdraviti kralja, kakšen čaj pijejo ob peti uri popoldan, kaj pomeni "small talk" in kdo je bil legendarni Robin Hood; njuno popotovanje pa se je sklenilo s pravo angleško čajanko, na katero so bili vabljeni vsi otroci, ki so si ogledali premiero.

Igralcema je in jima bo tudi v prihodnje na pomoč priskočil hišni režiser koprškega gledališča Jaka Ivanc: "V veliko veselje mi je sodelovati z igralci našega gledališča pri malce drugačnem projektu kot po navadi. Igor je z idejo o pred- stavitvah različnih držav na podlagi svojega potovanja okoli sveta uvedel nov žanr v naše gledališče. Gleda- liško nanizanko - nekakšen igra- no-dokumentarni učni program predstav za otroke. Če se na prvi pogled zdi, da gre za preproste do- godke za najmlajše, poudarjam, da moramo za najmlajše vložiti veliko dela in truda za kakovostno pred- stavo. Zato Igorju in soigralcem z veseljem priskočim na pomoč."

... nato v Francijo

Že prihodnjo soboto se bosta Igor in Mak z vlakom, ki pelje pod Ro- kavskim prelivom, iz Velike Britanije "premierno" napotila proti Franciji. Na Makovo željo se bosta povzpela na Eifflov stolp, si ogledala še druge pariške zanimivosti, mlade gledalce naučila plesati kankan in nekaj fran- coskih besed ter srečala zanimivega sogovornika, peka Jeana Luca (Luka Cimprič), ki velja za mojstra fran- coskih rogljičev. In če sta obisk Ve- like Britanije končala s pravo an- gleško čajanko, bosta tokratne mla- de gledališke sopotnike pogostila s pravimi francoskimi rogljički in pe- ku skupaj z njimi zapela uspavanko Frère Jacques.

Do konca gledališke sezone bosta Igor in Mak odpotovala tudi v bolj oddaljene dežele. Kam ju bo zaneslo prihodnjč, predvidoma aprila le- to, nam v Gledališču Koper niso želeli izdati, vse mlade popotnike pa so znova povabili na popoto- vanje prihodnjo soboto ob 10. uri v malo dvorano gledališča. •

Glavna junaka posameznih popotovanj po svetu sta svetovni popotnik Igor, igra ga Igor Štamulak, in njegov radovedni nečak Mak (Mak Tepšič).

FOTO: PETER UHAN

Slavna božična zgodba Božična pesem Charlesa Dickensa in Neila Bartletta, ki jo je režirala Ivana Djilas, je v decembru gostovala tudi v Cankarjevem domu. Tako kot je napolnila dvorane in razveselila tako mlado kot starejšo publiko na domačem odru v Novi Gorici, je predstava to storila tudi na gostovanju v Ljubljani. Dvakrat je napolnila Linhartovo dvorano, igralska zasedba in ustvarjalna ekipa pa je obkraj prešla dolga aplavz navdušenega občinstva. Odličnemu odzivu publike so se pridružile tudi čestitke organizatorjev za profesionalnost in vrhunsko izvedbo.

V začetku februarja bomo na malem odru gostili plesno predstavo Symposion, pod katero se kot koreografa podpisujeta plesalca Giovanni Leonarduzzi in Lia Claudia Latini. Leonarduzzijevo novo delo izhaja iz "Aristofanovega govora" v Platonovem Simpoziju in je oblikovano kot potovanje skozi partnerski odnos ter znotraj nas samih in našega zavedanja, namenjeno zavestnemu iskanju naše identitete. Plesna predstava je nastala pod okriljem regionalne mreže Pan-Adria, ki je koprodukcijski format partnerskih odrov iz regije med Jadrantom, Alpami in panonsko nižino, ki želi prispevati k večji prepoznavnosti sodobnega plesa v regiji.

FOTO: KATJA PEGAN

Konec lanskega decembra se je na prvem delovnem sestanku zbrala strokovna skupina koprškega gledališča za otroke Svetilnik, ki jo sestavljajo pedagoški delavci in gledališki ustvarjalci: Maja Frančeskin Požar, dr. Nadja Furlan Štante, Mojca Redjko, Gregor Geč, Vanja Korenč in Jaka Ivanc. Spregovorili so o pomembnosti gledališča v ustanavljanju, pregledali statistične podatke in argumente, ki nakazujejo potrebo po otroškem gledališču v tem delu države, ter uskladili nadaljnje korake in naloge, ki jih čakajo.

FOTO: KATJA PEGAN

V prvi polovici meseca je malo dvorano koprškega gledališča znova preplaval otroški smeh, saj so najmlajši gledalci lahko znova obiskali večjezično poslušalnico pravljic Kolikor jezikov znaš, toliko veljaš in v njej prisluhnili pravljici Tonin Vanje Pegana v slovenskem, italijanskem in hrvaškem jeziku. Da so pravljica in igralci resnično očarali mlado občinstvo, dokazuje tudi njihova prošnja za "gasilsko" fotografijo skupaj z igralci koprškega gledališča.

FOTO: LUCA QUAVA

Tema okoljske varnosti v največji in najbolj vitalni celini bo do 27. januarja nagovorila obiskovalce razstave Zemlja Mati v vhodni veži Slovenskega stalnega gledališča. Revija Africa in združenje Senza Confini Brez Meja sta pripeljala v Trst (v okviru festivala Razseljeni) štirideset posnetkov znanih fotografov, ki prikazujejo manj znane potrebe prebivalcev Afrike, njihovo iznajdljivost pri reševanju težav, ki so vezane na podnebne spremembe.

FOTO: LUCA QUAVA

Gledalci, ki so si ogledali prve ponovitve predstave Nekaj v zraku, so igralce nagradili z dolgim aplavzom. Po premieri je umetniška ekipa kot običajno praznovala z navdušenimi obiskovalci. Na fotografiji (z leve): direktor SSG Danijel Malalan, igralci Jernej Čampelj, Nikla Petruška Panizon, Primož Forte, Sara Gorše, koreografinja Bojana Robinson, dramaturginja Simona Hamer, glasbenik Igor Zobin in režiserka Anđelka Nikolić.